

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Tanúkihallgatási taktikák alkalmazása a büntetőügyekben a bírósági eljárási
szakban**

**Szerző: dr. Orosz Krisztina
bírósági titkár**

Székesfehérvár,
2016. február 22.

Bevezetés

Jelen tanulmányomban arra a feladatra vállalkoztam, hogy bemutassam azt, hogy a tanú kihallgatásával kapcsolatosan a nyomozóhatóságok által alkalmazott kriminalisztikai taktikákat a büntetőeljárás bírósági szakaszában miként lehet alkalmazni, illetőleg annak milyen sajátosságai vannak.

Általánosságban elmondható, hogy a technika rohamos fejlődése ellenére mind a mai napig a büntetőeljárás egyik legfontosabb bizonyítási eszköze a tanúvallomás, ugyanis ennek útján származik a legtöbb közvetlen ismeret ahhoz, hogy a történeteket a valóságnak objektíve legmegfelelőbb módon lehessen rekonstruálni.

1. Bizonyítás a büntetőeljárásban

1. Bizonyítási eszközök

A büntetőeljárásról szóló jelenleg hatályos 1998. évi XIX. törvény (Továbbiakban: Be.) taxatív felsorolást ad a bizonyítás eszközeiről. A törvényhez fűzött miniszteri indoklás is megerősíti, hogy a törvény „ezzel azt az álláspontot fejezi ki, hogy más bizonyítási eszköz elméletileg sem képzelhető el”. A Be. 76. § - a szerint a bizonyítás eszközei a tanúvallomás, a szakvélemény, a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat és a terhelt vallomása. Természetesen ez a felsorolás nem jelenti azt, hogy a szemle, a bizonyítási kísérlet, a felismerésre bemutatás vagy a szemle kimaradt volna a hatályos jogi szabályozásból, mivel ezeket a hatályos törvény nem a bizonyítás eszközei között, hanem a VII. Fejezet VII. Címében, tehát a bizonyítási eljárás keretei között sorolja fel.

A jelenleg hatályos jogi szabályozás fent leírt megoldása több évtizedes elméleti vitára tett pontot azáltal, hogy külön szabályozta a bizonyítás eszközeit, valamint a bizonyítási eljárások címszó alatt azokat az eljárási cselekményeket, amelyekből a bizonyítás eszközei származhatnak.¹

---

¹ A büntetőeljárásról szóló 1989. évi XIX. törvényhez kapcsolódó Nagykomentár (Továbbiakban: Nagykomentár)

A büntetőeljárásról szóló törvényhez kapcsolódó Nagykommentár a bizonyítási eljárás fogalmát akként adja meg, hogy az egy olyan bizonyítási cselekmény, amely a bizonyítandó tény felderítése, vagy megállapítása érdekében személy, tárgy vagy helyszín megtekintésére, avagy tárgy vagy helyszín megfigyelésére irányul. Továbbá rögzíti, hogy bizonyítási eszköz önmagában nem létezik, mivel a bizonyíték forrásának közvetítésével jut el a hatóságokhoz. A közvetítő lehet valamely személy, tárgy, helyszín, amelyek útján nyerhető bizonyítási eszközök révén a bíróság, illetve a hatóság bizonyítékokhoz juthat.² Tehát a bűncselekmény a hatóságok szemszögéből nézve mindig egy olyan múltban lejátszódott esemény, amelynek a körülményeit közvetett észlelések alapján kell feltárni, mivel az a legtrikább esetben fordul elő, hogy a hatóság tagja közvetlen szemtanúja lenne a történéseknek.³

A büntetőeljárás tekintetében az anyagi jogi szabályozás meghatározza a feltárandó és igazolásra váró tények körét, míg az eljárási szabályok kijelölik az ügydöntő hatóságokat és a személyeket, akik a bizonyítás alanyai lesznek, valamint azokat a jogi- és magánszemélyeket, akik meghatározott módon kötelesek, illetve jogosultak a bizonyításban részt venni.⁴

A büntetőeljárás során a tényállás megalapozása főként a nyomozás során történik, mivel ebben a szakaszban tárják fel a tárgyi és személyi bizonyítási eszközöket. Kiemelkedően fontos, hogy ez az eljárási szakasz a jogi szabályozásnak és a kriminalisztikai szabályoknak is megfeleljen, hiszen ez teremt alapot arra, hogy egy adott ügy vádemelésre alkalmas legyen és a rendelkezésre bocsátott adatok, bizonyítékok alapján a bíróság érdemi döntést hozzon. A tényállás felderítése tekintetében a nyomozati szakban esetlegesen elmulasztott vagy szakszerűtlenül elvégzett cselekmények korrigálása, pótlása objektív és szubjektív okok miatt nehézkessé, sőt lehetetlenné válhat. Kriminalisztikai szempontból a nyomozás a múltbeli releváns esemény igazságnak megfelelő rekonstruálására és az eljárási célok elérésére irányuló sokoldalú szellemi és gyakorlati

---

² Nagykommentár

³ Kertész Imre: A kihallgatási taktika lélektani alapjai, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest, 1965., 4. oldal (Továbbiakban: Kertész I. i.m.)

⁴ Finszter Géza: A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében, Budapest, 2005 – 2007., 26. oldal, Letöltés helye: users.atw.hu/be/letoltes/Krimjegyzet.doc (Továbbiakban: Finszter G. i.m.)

tevékenység, amely a szükséges és lehetséges cselekvések tervszerű, tudatos, a vonatkozó eljárási szabályoknak megfelelő végrehajtása útján valósítható meg.⁵

2. A személyi bizonyítékok

A tudomány és a technika fejlődésére alapítottan voltak olyan elképzelések, hogy a vívmányok elterjedésével a személyek büntetőeljárásbeli szerepe csökken, azonban ez nyilvánvalóan nem következett be, hiszen amint azt a fentiekben is írtam, a bizonyítékokhoz a hatóságok valamely közvetítő útján jutnak.⁶ A büntetőeljárásban a tanúk is ilyen közvetítők, akiknek a vallomása alapján rekonstruálják a múltbeli eseményeket.

A személyektől származó bizonyítási eszközök legfőbb jellemzője azok szubjektív jellege, és erre figyelemmel a sértett, a tanú, illetőleg a gyanúsított kihallgatása nem nélkülözheti a pszichológiai megalapozottságot. Erre tekintettel a személyek kihallgatása tekintetében a pszichológiai tevékenység létjogosultsága nem kérdőjelezhető meg.⁷ A jog és a pszichológia tudományának közös jellemzője, hogy mindkettő az emberi viselkedéssel foglalkozik, és mind a két tudománynak az a célja, hogy az emberi magatartást megértse, prognosztizálja és befolyásolja.⁸ A pszichológiai ismeretek alkalmazását indokolja azon körülmény is, hogy a kihallgatás alkalmával az emlékezetben megmaradt nyomokat kutatjuk, valamint a kihallgató és a kihallgatott pszichés kontaktusa is meghatározza az eljárás minden mozzanatát.⁹

A jog és a pszichológia tudományának összefüggése tekintetében Kertész Imrének a kihallgatást lélektani alapon bemutató könyve is rögzíti, hogy amint a kriminalisztikai technika feldolgozza és alkalmazza a bűncselekmény felderítésére a fizikai, kémiai és egyéb tudományok eredményeit, akként a kriminalisztikai taktikának is fel kell dolgoznia és a nyomozás szolgálatába kell állítania a pszichológia tudományát.¹⁰

---

⁵ Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok Szerk.: Dr. Lakatos János, 24. oldal, (Rendőrtiszti Főiskola Kriminalisztikai Tanszék, Budapest, 2005., (Továbbiakban Lakatos J. i.m.), http://rtk.uninke.hu/downloads/tanszekek/krimcs/krimi_alapism_j.pdf

⁶ Varga Ágnes: A tanúvallomás szerepe a büntetőeljárásban, Rendészeti Szemle 2010. évi 3. szám, 90. oldal, (Továbbiakban: Varga Á. i.m.)

⁷ Boros János: A bűnözői profilalkotástól a tanúkihallgatásig: törekvések a mai kriminálpszichológiában, Magyar Pszichológiai Szemle 2003. évi (LVIII.) 2. szám, 275. oldal, (Továbbiakban: Boros J. i.m.)

⁸ Boros J. i.m. 275. oldal

⁹ Kertész I. i.m. 21. oldal

¹⁰ Kertész I. i.m. 14. oldal

3. A tanú a büntetőeljárásban, a tanú fogalma

A jelenleg hatályos Be. 78. § (1) bekezdése szerint a büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási eljárás. Továbbá a 78. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a bizonyítás eszközeinek és a bizonyítékoknak nincs törvényben előre meghatározott bizonyító ereje.

A fenti törvényi rendelkezés értelmében a bizonyítékok között nem lehet különbséget tenni, azonban amint azt fentebb már kifejtettem, egyértelműen kijelenthető, hogy a tanúnak meghatározó jelentősége van az objektív igazság kiderítésében. Általánosságban kijelenthető, hogy szinte kivétel nélkül minden eljárásban van tanú, és a tanú által előadottak nagymértékben hozzájárulnak a tényállás teljes és hiánytalan felderítéséhez.¹¹

A tanú kiemelt szerepét tanúsítja az a körülmény is, hogy annak sincs törvényi akadálya, hogy egy büntetőügyben a bíróság a tényállást egyetlen tanú vallomására alapítsa. Ezt a tényt a Fővárosi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság egy eseti határozatában kimondta és rögzítette, amely szerint a Be. 78. § (1) bekezdésében írtakra figyelemmel a bíróság nincs elzárva attól a lehetőségtől, hogy a bizonyítási eljárás során feltárt bizonyítékok közül egyetlen közvetlen tanú vallomására alapítva állapítsa meg az irányadó tényállást, azonban ennek alapvető feltétele, hogy ez a bizonyíték teljesen aggálymentes legyen.¹²

A Be. 79. § (1) bekezdése szerint tanúként az hallgatható ki, akinek bizonyítandó tényről tudomása lehet. A tanú fogalmának meghatározása kiemelkedő elméleti kérdés, amelyet jól mutat az a tény, hogy az Európai Unió Tanácsa évekig tartó vitát követően, az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. Cikkére alapozva alakította ki a tanú fogalmát, amely szerint „ennek az ajánlásnak az alkalmazásában tanú - a hazai büntetőeljárás törvényben megszabott jogállására tekintet nélkül - mindenki, akinek olyan ismeret van a birtokában, vagy olyan információt szolgáltatott, amely a

---

¹¹ Varga Zoltán: A tanú a büntetőeljárásban Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009. 33. oldal, (Továbbiakban: Varga Z. i.m.)

¹² Fővárosi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság által Budapesten, 2007. február 22. napján meghozott Bf.3.162/2006/21. számú határozat

büntetőeljárás szemszögéből releváns lehet. Ilyennek tekintendő egyebek között a szakértő és a tolmács (fordító) is.”¹³

A korábban hatályos eljárásjogi törvény, azaz az 1973. évi I. tv. 62. § (1) bekezdésében írt definíció szerint tanúként az hallgatható ki, akinek bizonyítandó tényről tudomása van. A tanú fogalmának ekként történő meghatározása gyakorlatilag azt jelentette, hogy tanúként csak olyan személy szerepelhetett, akinek a bizonyítandó tényről tudomása volt. Ezen megfogalmazásból azonban az következik, hogy annak eldöntése, hogy ki minősül tanúnak, vagy ki nem, az csupán a kihallgatás után derül ki, mivel az, hogy a bizonyítandó tényről a kihallgatott személynek tudomása van-e, vagy sem, az csak a kihallgatása után derülhetett ki. Ezzel szemben a hatályos jogi szabályozás nem a tényleges tudomás, hanem a tudomás feltételezése alapján juttatja a meghatározott személyt a tanúi minőségbe, illetve pozícióba, hiszen amint azt a 4/2007. Bk. vélemény is rögzíti, tanúként az hallgatható ki, akinek bizonyítandó tényről tudomása lehet. ¹⁴

A fentieket összefoglalva tehát általános értelemben tanúnak tekinthető mindenki, aki valamely esemény, adat tény, körülmény vonatkozásában érzékelés útján szerzett tudomással bír. Ugyanakkor a büntetőeljárás szemszögéből tekintve a tanúvá válásnak kettő feltétele van, azaz jogilag releváns tények észlelése tényekre, körülményekre, eseményekre, amelyek büntetőeljárás alapjául szolgálnak, valamint az, hogy eljárásjogi értelemben tanúként részese legyen az eljárásnak.

A büntetőeljárás törvény vonatkozó rendelkezései alapján megállapítható, hogy a tanút a büntetőeljárás során az alábbi kötelezettségek terhelik:

- a tanú a részére kézbesített idézés alapján köteles adott helyen és időben megjelenni, továbbá
- a tanú köteles vallomást tenni, - amennyiben a Be. kivételt nem tesz - amelynek során a tanút a Be. 85. § (3) bekezdése értelmében igazmondási kötelezettség terheli.

A fenti kötelezettségek a kihallgatást foganatosítóra is kötelezettséget rónak, mivel ezek alapján a kihallgatás kezdetén a vallomástétel esetleges akadályait fel kell tárni, valamint a tanút az

---

¹³ Nagykommentár

¹⁴ Nagykommentár

igazmondási kötelezettsége okán figyelmeztetni kell a hamis tanúzás törvényi következményeire. Ezen utóbbi kötelezettség tekintetében fontos megjegyezni, hogy a tanú nem kötelezhető arra, hogy a vallomásának valóságát igazolja.

4. A tanúk tipizálása és a kihallgatási taktika

A legfőbb kérdés a tanúk esetében annak eldöntése, hogy a tanú együttműködik - e az eljáró hatósággal, illetőleg bírósággal vagy sem. Amennyiben a tanúban megvan a hajlandóság, hogy a kihallgatóval együttműködjön, akkor számos kihallgatási taktika, kérdezési technika áll a kihallgató rendelkezésére ahhoz, hogy az információkat a tanútól megszerezze és a vallomást annak valóság tartalmának megfelelően értékelje. A legnehezebb feladat akkor adódik, amikor a tanú nem hajlandó együttműködni és törvényben rögzített jogosultság hiányában is megtagadja a vallomástételt. A tanúvallomás tétele törvényi akadály hiányában¹⁵ alapvető állampolgári kötelezettség, amelynek jogosulatlan megtagadását a korábbi szabályozás is szankcionálta eljárásjogi eszközökkel, így a tanú vallomástételre történő kötelezésével, valamint rendbíróság kiszabásával. A jelenleg hatályos 2013. július 1-jén hatályba lépett Btk. 277. §-a szerint a tanú, aki a büntetőügyben a bíróság előtti vallomástételt a következményekre történt figyelmeztetés után jogosulatlanul megtagadja, vétség miatt elzárással büntetendő.

Természetesen azon esetekre is léteznek taktikai megoldások, amikor a tanú nem hajlandó együttműködni. Ilyen esetekben előreviheti a kihallgatást, ha a kihallgató fokozottan azon tájékoztatásra helyezi a hangsúlyt, hogy a tanút tanúzási kötelezettség terheli, és ennek elmaradása esetén melyek az alkalmazandó kényszerintézkedések. Ilyen esetekben amennyiben a tanú vallomást tesz, nyilvánvalóan fontos kérdés a tanútól nyert információk valóság tartalmának vizsgálata.

A tanúkat többféle szempontból, többféle csoportba sorolva tipizálhatjuk. A tanúvallomás alkalmával a kihallgató feladata annak eldöntése, hogy az általa kihallgatott személy milyen tanútípus, milyen személyiségjegyekkel rendelkezik és ehhez igazodóan melyik taktika a megfelelő,

---

¹⁵ A tanúzási akadályokat a Be. 81.§ -a és 82. §-a szabályozza

amely révén a lehető legtöbb és leghitelesebb információt szerezhethet be, és amelynek a segítségével ki tudja szűrni a szándékos vagy végtelen torzításokat, módosításokat. Az alábbiakban részletesen ismertetem a fő tanútípusokat és ehhez kapcsolódóan bemutatom az egyes típusok esetén alkalmazható általános kihallgatási taktikákat.

A tanúknak kriminálpszichológiai alapon történő csoportosításának alapja a tanúnak a kihallgatás során tanúsított viselkedése. Ezen szempont alapján beszélhetünk fecsegő, szűkszavú, félénk, szónokló és beteg tanúról. Azonban pszichikai tulajdonságok alapján, személyiségjegyek szerint a tanúkat másként is csoportosíthatjuk, amely szerint megkülönböztetünk nyugodt és nyugtalan, gyenge és erős akaratú, valamint makacs tanút is.¹⁶

Az egyes típusokat részletesen bemutatva, a fecsegő tanú esetében elmondható, hogy az ilyen tanú nem a feltett kérdésre válaszol, a mondanivalója felesleges információkat tartalmaz, és lényegtelen dolgokról beszél. Ezen esetben a kihallgatónak fontos ismernie azt a körülményt, hogy a tanúnak ez a magatartása fakadhat a személyiségéből, de lehet pszichés betegség következménye, mint ahogyan akár trükk is annak érdekében, hogy megakadályozza a kihallgatást. Az ilyen tanúvallomás alkalmával a kihallgató feladata, hogy felismerje az esetleges tanúvallomási akadályt,¹⁷ valamint az, hogy a sok információ közül kiszűrje az eljárás szempontjából releváns tényeket.¹⁸

A fecsegő tanú ellentéte a hallgató tanú, akinek az összefüggő vallomása csak minimális információkat tartalmaz. Ennek oka lehet többek között az, hogy a tanú nem kíván együttműködni vagy a cselekmény óta eltelt hosszabb időtartam okán már nem emlékszik a történetekre. Ilyen esetekben megfelelő taktika lehet az emlékeztető kérdések alkalmazása, azonban tartózkodni kell a szuggesztív kérdésektől. A hallgatással összefüggésben felmerül a félénk tanú típusa, aki fő szabály szerint nem vállalja a felelősséget a vallomásában előadottak tekintetében, a kérdésekre csak nehezen ad feleletet, egyebekben kusza, érthetetlen válaszokat ad. A félénk tanú esetében a megfelelő taktika a nyugodt légkör megteremtése, és ilyenkor a tanú bizalmába kell férközni és erősíteni azon tudatát, hogy a vallomása nagyon fontos eleme az eljárásnak. A kihallgatás során

---

¹⁶ Liziczay Sándor: Tanútípusok a büntetőeljárásban I., Rendészeti Szemle 2007. évi 1. szám. 6. oldal, (Továbbiakban: Liziczay S. I. i.m.)

¹⁷ Be. 81. § (1) bekezdés c) pontja értelmében nem hallgatható ki tanúként, akitől a testi vagy szellemi állapota miatt nyilvánvalóan nem várható helyes vallomás

¹⁸ Liziczay S. I. i.m. 7. oldal

nyugtalan tanú esetében tehát arra kell törekedni, hogy a kihallgatást végző megteremtse a megfelelő légkört. Fontos annak megemlítése, hogy fokozottabban jelentkezik a tanúk esetében a feszültség, ha a bírósági eljárás keretében, tárgyalótermi kihallgatásról beszélünk, hiszen ott a vádlott, az ügyész és a védő jelenléte, valamint a hivatali légkör fokozhatják a nyugtalanságot. Ezzel szemben az eljárás nyomozati szakaszában, a legtöbb esetben a tanúnak csak a nyomozó előtt kell a tanúvallomását megtennie, és erre tekintettel a nyugodt légkör megteremtése is könnyebb feladatot jelent, mint a tárgyalótermi körülmények esetében. A gyenge akaratú tanú tekintetében a legnagyobb problémát az jelenti, hogy az ilyen típusú tanú rendszerint aláveti magát a kihallgató személy akaratának és ilyenkor a sugalmazó kérdések befolyásolják a tanú emlékezetét, ezért az ilyen esetekben tartózkodni kell a szuggesztív kérdésektől.¹⁹

A hiú tanú esetében olyan személyről van szó, aki túlértékeli az eljárásbeli szerepét, jóltájékozottnak tartja magát. Előfordulhat olyan ideális eset, amikor minden tőle szerzett információ megfelel a valóságnak, azonban lehetséges az is, hogy elragadtatja magát és a vallomása már nem a valóságra épül.²⁰

A beteg tanú esetében a pszichésen gátolt, fizikailag korlátozott tanúról van szó. Ilyen tanú esetében a vallomását pszichológus és igazságügyi elmeorvos szakértő segítségével fokozottan kell vizsgálni, és figyelemmel kell lenni arra, hogy a Be. 81. § (1) bekezdés c) pontja kifejezetten megtiltja azon személyek tanúkenti kihallgatását, akiktől testi vagy szellemi alkalmatlanság folytán nem várható helyes vallomás.²¹

II. A kihallgatás

1. A kihallgatás és a kihallgatási taktika fogalma

A vizsgált eseménnyel kapcsolatosan az emberek emlékezetében lévő információk megismerésének egyik módja a kérdésekkel irányított beszélgetés, azaz a kikérdezés. Krimináltaktikai értelemben a

---

¹⁹ uo. 7. - 8. oldal

²⁰ uo. 7. oldal

²¹ Liziczay S. I. i.m. 7. oldal

kihallgatás a vallomás megszerzésének egyik módszere, amely a személy eljárási szabályokhoz kötött kikérdezését jelenti.²²

A kihallgatás jellegzetességire figyelemmel az alábbi kihallgatási fajtákat különböztethetjük meg: panaszfelvétel, a sértett, a tanú és a terhelt kihallgatása, szembesítés és a szakértő meghallgatása.

Mindenekelőtt fontos annak meghatározása, hogy mi is az a kihallgatási taktika. Legáltalánosabb értelemben a kihallgatási taktika azon módszerek rendszere, amely a kihallgatás leghatékonyabb foganatosítása és az igazság felderítése érdekében, a büntetőeljárás követelményeinek megfelelően tartalmazza a kihallgatás szervezésének, tervezésének, teljesítésének, rögzítésének, menet közben történő ellenőrzésének és értékelésének taktikai szabályait.²³ A kihallgatás a leggyakoribb és legjelentősebb nyomozási cselekmény, amely a Be. által meghatározott alakiságok és biztosítékok mellett a személyi jellegű bizonyítékok megszerzését szolgálja azáltal, hogy a kihallgatott személy (gyanúsított, sértett, tanú) bűncselekményről szerzett legjobb tudomásának megismerését teszi lehetővé.²⁴

A krimináltaktikának a kihallgatásokkal foglalkozó része azokat a taktikai ajánlásokat, követelményeket törekszik kimunkálni, amelyek a kihallgatás szervezésére, tervezésére, rögzítésére és menet közbeni ellenőrzésére vonatkoznak és egyszersmind a kihallgatások hatékonyságát biztosítják és fokozzák.²⁵ A krimináltaktikának a kihallgatásra vonatkozó ajánlásai tehát azt a célt szolgálják, hogy megteremthessük a megfelelő kihallgatási szituációt, kiszűrhesük a szubjektivitást; hogy minél teljesebb, valóságosabb, az igazságnak megfelelő vallomásokat szerezhessünk be. A helyesen megválasztott taktika segítségével érhetjük el azt is, hogy a kihallgatott adott esetben még az eredeti szándéka ellenére is segítse az eljárást, és ne csupán az általunk többé-kevésbé ismert tényekről nyilatkozzon, hanem feltáró jellegű vallomást tegyen.²⁶

---

²² Lakatos J. i.m. 24. oldal

²³ Kertész I. i.m. 8. oldal

²⁴ Dr. habil Tremmel Flórián: Kihallgatás. In: Tremmel Flórián (szerk.): Kriminálisztika Tankönyv és Atlasz, Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2005., 338. oldal, (Továbbiakban: Tremmel F. i.m.)

²⁵ uo. 338. oldal

²⁶ Finszter G. i.m. 83. oldal

2. A kihallgatás körülményeinek biztosítása

2.1. Felkészülés és tervezés a kihallgatás menetében

A büntetőeljárásban minden kihallgatást a felkészülés folyamata előzi meg, amely azt jelenti, hogy a kihallgató a személyes felkészülése során elemzi és értékeli a rendelkezésre álló adatokat, összegyűjti a kihallgatás foganatosításához szükséges további információkat. Az ügy megismerése tekintetében a rendelkezésre álló akta teljes és alapos ismeretét meghaladóan megvizsgálja, hogy mi az ügy tárgya, áttekinti az adott cselekmény törvényi tényállását, számba veszi a jogi elhatárolásokat. A kihallgatandó személy vonatkozásában vizsgálja többek között az előéletét, kizárási okokat, a szereplők kölcsönös viszonyát és kapcsolatait. Ezen ismeretek birtokában kerül a kihallgató abba a helyzetbe, hogy meghatározhassa a kihallgatás konkrét célját.²⁷

A bírósági tárgyaláson történő kihallgatások tekintetében a legfontosabb jellemző, hogy a tanúkat a tárgyalást megelőzően legtöbbször a nyomozati szakban már kihallgatták, tehát az adott tanú vonatkozásában rendelkezésre áll egy vallomás. Ez lehetőséget ad arra, hogy a vád, a védelem és a bíró „felkészüljön a tanúból”. A korábbi vallomás alapján ugyanis megismerhetjük többek között azt, hogy a tanú mit tud az ügyről, milyen a kapcsolata az adott ügygel, az abban szereplő személyekkel, az általa elmondottakból feltárul a személyisége. Ezek alapján a kérdések tervezhetőek, a tanú válaszai az általa korábban elmondottakkal összevethetőek. A szabálysértési tárgyalásaim alkalmával a legfontosabb tapasztalat annak belátása volt, hogy minden aktát részletekbe menően ismerni kell, az ügyeket meg kell tanulni, érdemes jegyzeteket készíteni és azok alapján minden egyes tárgyalásra felkészülni, és nem lehet arra hivatkozással felkészülési időt spórolni, hogy az akta ott van előttem. Az aktában történő zavart keresgélés egyfelől nem illik a tárgyalás méltóságához, ugyanakkor az erre szánt idő elveszi a lehetőséget attól, hogy a tanú metakommunikációját figyeljük.

---

²⁷ Bócz E. i.m. 761. oldal

2.2. Az érdemi kihallgatás

Az érdemi kihallgatás, és a kérdezés célja tekintetében a nyomozati és a bírósági kihallgatás tekintetében alapvető különbség, hogy amíg a nyomozati szakaszban a cél annak a feltárása, hogy mi történt, addig a bírósági eljárás központi kérdése, hogy amit a vád állít az valóban megtörtént - e.²⁸

Az érdemi kihallgatásnak az alábbi szakaszait különíthetjük el²⁹:

- bevezető szakasz: a tanú fogadása, a pszichológiai kontaktus felvétele, kötetlen beszélgetés,
- a tanú vallomásának összefüggő előadása, kötetlen előadás szakasza,
- kérdések feltevése,
- befejező szakasz: levezető beszélgetés.

A bevezető szakasz már akkor megkezdődik, amikor a tanú önként vagy idézésre megjelenik a hatóság, illetőleg a bíróság előtt. Az idézés, illetőleg az előállítás mindig szorongásos állapotot vált ki a tanúból, mivel nem tudhatja, hogy milyen bánásmódban lesz része, meg tud-e felelni a vele szemben támasztott elvárásoknak, továbbá nyilvánvalóan átgondolja, hogy most belefolyik egy olyan büntetőeljárásba, amelynek során még hosszú ideig járhat tanúskodni.³⁰

A következő lépcső, hogy a tanút miként fogadják, meddig és hol várakoztatják, hiszen a tanút az első hatások ekkor érik. A várakozás növelheti a feszültséget a tanúban, ugyanakkor más tanúkkal való találkozás esetében felmerül az összebeszélés veszélye. A hosszas várakozásnak azonban nemcsak rossz hatásai lehetnek, hanem kedvező következménye is lehet, ha a várakozó tanút kizökkenti az eltervezett magatartásvonalából.³¹ A bírósági környezetben ezek a tényezők nem alakíthatóak tudatosan, ekként a taktikai fogások e körben kevésbé alkalmazhatóak.

A kihallgatás első fázisa a kapcsolatfelvétel, amely eldönti a kihallgatás eredményességét. A kapcsolatfelvétel módszere a célzott beszélgetés, amely egy olyan kommunikációs forma, amely

---

²⁸ Dr. Bócz Endre – Dr. Finszter Géza: Kriminálisztika joghallgatóknak Magyar Közlöny Lap – és Könyvkiadó Budapest, 2008., 159. oldal

²⁹ Bócz E. i.m. 769. oldal

³⁰ Bócz E. i.m. 770. oldal

³¹ uo.770. oldal

hidat képez a kihallgató és a kihallgatott között és ezzel a beszélgetés eléri a célját. Az exploráció nem társalgás és ezen szakban még nem foglalkoznak a bűncselekménnyel, ekkor az a cél, hogy a kihallgatandó személyt a megnyilvánulásán keresztül megismerhessük.³² Ekkor a kihallgatónak nincs szándékában konkrét információ megszerzése, hanem egyszerű megfigyelés útján a kihallgatottat a megnyilvánulásai alapján igyekszik megismerni. A beszélgetés ezen szakaszára Mikolay Sándor egyik tanulmányában a „lebegő figyelem” taktikáját ajánlja, amikor a kihallgató engedi, hogy minél több inger érje.

A pszichológiai kontaktus felvételére a legjobb alkalom a kihallgatás, azonban a kezdete nem feltétlenül a kihallgatáshoz kötődik, hiszen előtte is megvalósítható például adatgyűjtés például egy szemle alkalmával is. A kihallgatási szituáció felmérésére az előzetes taktikai elképzelések ellenőrzésére és a helyes taktika megválasztásához van szükség. További fontos körülmény az aktuális állapot felmérése, hiszen nagyon sok körülmény befolyásolja, hogy az adott kihallgatás alkalmával a tanú milyen lelki állapotban van, hogyan fog viselkedni, milyen vallomást tesz, mit tud, és mit akar elmondani vagy éppen elhallgatni.³³

A bevezető szakaszhoz kötődő jogi formákat a Be. az alábbiak szerint szabályozza:³⁴

- a személyazonosság megállapítása és a személyi adatok felvétele,
- az eljárási jogállás közlése az eljárási jogokra és kötelezettségekre történő figyelmeztetés, kioktatás,
- az eljárás, a kihallgatás tárgyának, céljának, indokolt mértékű megjelölése,
- szükség szerint felvilágosítás adása.

A gyakorlat azt mutatja, hogy célszerű ezt a bevezető szakaszt közvetlen stílusú, kötetlen beszélgetés formájában lefolytatni. Ez megfelelő lehetőséget biztosít a tájékozódásra, a kapcsolatteremtésre és az érdemi kihallgatás előkészítésére. A tanúnak a fent megjelölt körben tett nyilatkozatai, valamint a megjelenése, a beszéde alapján lehetősége nyílik a kihallgatónak arra, hogy felmérje többek között a tanú intellektusát, a kifejezőképességét, az aktuális pszichés

---

³² Mikolay Sándor: Kommunikációs technikák a kihallgatásban, Belügyi Szemle 1995. évi 7-8.szám, 55. oldal

³³ Bócz E. i.m. 771. oldal

³⁴ uo. 772. oldal

állapotát, az eljáráshoz való viszonyát, amelyek minden esetben meghatározzák a kihallgatás további menetét, a kérdezési taktikát. Az ún. első benyomás számottevő fontosságú annak meghatározásában, hogy a kihallgató milyen kihallgatási taktika mentén kezdi meg az érdemi kihallgatást, azonban mivel a kihallgatás során változhat a szituáció, ilyenkor a taktikán is változtatni kell, ezért nem lehet meghatározni egyetlen taktikát, amelyet végigvisz a kihallgató.

A tanú kihallgatása emberismeretet, pszichológiai tájékozottságot igénylő feladat, figyelemmel arra, hogy a vallomástétel minden esetben szubjektív. A vallomástétel egy szóbeli megnyilvánulás, amelynek van egy metakommunikációs vetülete is. Pszichológiai ismeretek, kellő tapasztalat és emberismeret birtokában a szóbeli megnyilvánulás tartalma és formája közötti viszony vizsgálata alapján a vallomás valóságtartalma is vizsgálható.

A Be. a kihallgatás általános menetét is meghatározza, és e körben előírja, hogy a kihallgatás kezdetén milyen adatokat kell megkérdezni a terhelttől és a tanútól, illetve mely eljárásjogi vonatkozású kérdéseket kell velük tisztázni. Meghatározza továbbá, hogy az érdemi kihallgatás során előbb módot kell adni a vallomás összefüggő előadására, és csak ezután következhet a részletes kikérdezés.

A büntetőeljárás során fogatosított valamennyi kihallgatás tekintetében elmondható, hogy a kötetlen, szabad előadás azt tükrözi, hogy a kihallgatott személyes élménye szerint melyek voltak a vizsgált esemény lényegi elemei. Az elbeszélés elsősorban azokra a mozzanatokra terjed ki, amelyekre a kihallgatott jobban emlékszik, sérelmesnek tart, mindenképpen a hatóság tudomására akar hozni. Megismerhető belőle az álláspontja, az ügyről alkotott véleménye, melyek az általa lényegesnek tartott tények, hogyan értékeli a saját szerepét, felelősségét, mennyire elfogult vagy tárgyilagos...stb.³⁵ A nyomozati eljárás kezdeti szakaszában a fő cél, hogy a tanú birtokában lévő összes információt megszerezzék, így előfordulhat, hogy eleinte az adatok ömlesztve és követhetetlen formában, időben összekeveredve állnak rendelkezésre. Ilyen esetben a kihallgató

---

³⁵ Finszter G i.m. 84.-85. oldal

célzott kérdésekkel még nem irányítja a vallomást, hanem teret enged annak, hogy a tanú kibontakozzon.³⁶

Az összefüggő előadás alkalmával nemcsak a vallomás tartalma szolgáltat információkat, hanem az elbeszélés jellege is segít meghatározni a kihallgatás alkalmával követendő taktikát. Amint azt a vallomástétel kezdete tekintetében kifejtettem, tanú összefüggő vallomása szintén módot ad arra, hogy a szóhasználatából, a kifejezőmódjából további következtetéseket vonjunk le az intellektusára, értelmi színvonalára. A tanú magatartása, mimikája, gesztusai alapján vizsgálhatjuk a vallomás őszinteségét, valóságát, következtetni lehet arra, hogy a tanú esetleg betanult szöveget mond el, valamint vizsgálható az általa előadottak élményszerűsége.

A tanú vallomását a kihallgatónak folyamatosan ellenőrizni és értékelnie kell, ennek során az elmondottakat egybe kell vetni a már rendelkezésre álló információkkal. A tanú összefüggő előadását követően az esetleges eltéréseket, ellentmondásokat célszerű kérdések útján tisztázni, pontosítani annak érdekében, hogy a vallomás világos és áttekinthető legyen. A kihallgató a kérdéseivel arra törekszik, hogy minden információt megszerezzen, amelyről a tanúnak tudomása lehet. A vallomás során felmerülő ellentmondásokat, zavarokat kérdések útján tisztázni kell, valamint a kérdések útján ki kell deríteni azt is, hogy a zavar miből ered, azt a tanú szándékos magatartása, esetleg tévedése, vagy felejtés okozza. Azonban a legfontosabb feladata a kihallgatónak annak meghatározása, hogy a vallomás mennyiben felel meg a valóságnak.³⁷

III. A vallomást befolyásoló körülmények és az ahhoz kapcsolódó taktikai fogások

1. A tanú érdekeltsége, véleménye

A kihallgatás kezdetén minden esetben fel kell deríteni a tanúnak az eljáráshoz való viszonyát, amelynek nemcsak a vallomás megtagadása tekintetében van jelentősége, hanem a vallomások

---

³⁶Törő Bianka: A kérdés jelentősége a tanúvallomás során (Továbbiakban: Törő B. i.m.) http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/2_2010/a_kerdezes_jelentosege_a_tanuvallomas_soran/

³⁷Finszter G. i.m. 84.- 85. oldal.

szavahihetősége és valóságtartalma tekintetében is. A tanúvallomás értékelésénél tehát az érdekelttség különösen fontos tényező.

A tanú vallomását jelentősen befolyásolhatja, hogy a vádlottal vagy a sértettel milyen viszonyban van, szenvedett - e kárt a bűncselekmény következtében. Ezt a körülményt a tanúhoz intézett általános kérdések során kell tisztázni. A tanú érdekeltségének tisztázása fontos körülmény figyelemmel arra, hogy ezt a körülményt a tanú szavahihetőségével összefüggésben vizsgálni kell. Az értékelés során azonban magát az érdekeltséget nem kell minden esetben a vallomás hitelességét gyengítő tényként figyelembe venni, csak abban az esetben, ha ez a körülmény a vallomás valóságtartalmát torzítja.³⁸

A sértett kihallgatása során a Be. tanúkihallgatásra vonatkozó szabályai szerint a bűncselekmény feltételezett passzív alanyának, mint az ügy sajátos jogállású résztvevőjének a vallomását szerzik be, amely nemcsak információkban gazdagabb a többi tanúvallomásnál, hanem néhány sajátos vonással rendelkezik.³⁹

A sértett vonatkozásában ki kell emelni néhány kriminálpszichológiai sajátosságot, amelyet a kihallgatási taktika megválasztásánál mindenképpen figyelembe kell venni. A bűncselekmény olyan pszichikai traumát okozhat a sértettnek, hogy ennek következtében rövidebb vagy hosszabb ideig szinte képtelenné teszi a vallomástételre. A sértett hajlamos lehet az őt ért támadás súlyának eltúlzására, akár ijedtség, akár anyagi érdekelttség (kártérítés) folytán. E körben fontos kiemelni, hogy a sértett által előterjesztett polgári jogi igényre figyelemmel különösen nagy figyelmet kell szentelni a vallomás értékelésének, hiszen előfordulhat, hogy a sértett az elszenvedett károk mértékének eltúlzásával saját érdekét szolgálja.

Az eljárás sértettje gyakran a vádlott hozzátartozója, ezért lehet elfogult, és a tanúvallomás megtagadásához fűződő jog biztosításával a Be. lehetővé teszi, hogy ne kelljen vallomást tennie.

---

³⁸ Liziczay Sándor: Tanútípusok a büntetőeljárásban II., Rendészeti Szemle, 2007. évi 2. szám, 78.-80. oldal

³⁹ Tremmel F. i.m. 380. oldal

A tanú a vallomása alkalmával a lehető legkevesebb esetben szorítkozik a tények tárgyilagos előadására, hiszen a vallomásában elmondja saját véleményét, sőt előadja következtetéseit is. A kihallgató feladata, hogy ezeket a szubjektív elemeket kellő körültekintéssel vizsgálja és értékelje, mérlegelje.

Tekintettel arra, hogy a tanú meg van győződve arról, hogy az általa elmondottak szerint történtek az események, az objektíve valótlan vallomást magabiztosan fogja előadni. Ezen megállapítás alapján azonban rögzíthető, hogy a magabiztos előadás és a vallomás minősége nem minden esetben arányosak egymással.⁴⁰ Ilyen esetekben a kihallgató feladata, hogy felismerje, hogy a tanú vallomása nem felel meg az objektív valóságnak, valamint feltárja, hogy a tanút mi vezethette a tévedésre. Az eltérést szándékos tanúi magatartás következménye, vagy esetleg tévedés, felejtés okozza.

2. A kihallgató magatartása

A kihallgatási szituációk tekintetében rögzíthető, hogy a kihallgatás taktikája mindig egyedi, amely függ az ügy jellegétől, a kihallgatandó személytől, a kihallgató felkészültségétől, tapasztalataitól, pszichológiai sajátosságaitól, a rendelkezésre álló bizonyítékoktól és a kihallgatás konkrét céljától. Az, hogy a választott taktikán miként kell változtatni, a konkrét kihallgatási szituációtól függ. A kihallgatási szituációknak három típusát különböztetjük meg. Létezik a teljes egészében vagy részben konfliktusmentes, konfliktusos és bizonytalan. Ezen kérdés eldöntése a legfelelősségteljesebb feladat, hiszen ettől függ a kihallgatási taktika.⁴¹

Konfliktusmentes a kihallgatási szituáció akkor, ha a kihallgató meg van győződve a kihallgatott őszinteségéről és a vallomást igaznak tartja. Ebben az esetben az alapvető taktikai fogás, hogy a vallomást türelmesen végig kell hallgatni, az esetleges eltéréseket, amelyek tévedésből, rossz emlékezésből fakadnak kérdésekkel kell pontosítani. A kihallgatás tekintetében akkor van szó konfliktusos helyzetről, ha a kihallgatott nem működik együtt és megtagadja a vallomástételt, vagy

---

⁴⁰ Varga Á. i.m. 91. oldal.

⁴¹ Tremmel F. i.m. 785. oldal

ha a kihallgató tudja, hogy hamis vallomástétel történik.⁴² Amikor a kihallgató nem tudja eldönteni, hogy konfliktusos vagy sem egy kihallgatás, mert például nem áll rendelkezésére elég információ ahhoz, hogy eldöntse hogy hamis - e a vallomás, akkor beszélünk bizonytalan kihallgatási szituációról.⁴³

A kihallgatás eredményességét a kérdezés módja befolyásolja. Ha feltehető, hogy a kihallgatott őszinte vallomást tesz, akkor célszerű lassítani a kérdezés ütemén, és módot kell adni a kérdések megértésére, a válaszok megfontolására és elmondására. Azonban ha hazudik, a tempó gyorsításával elérhető, hogy ne legyen ideje a kihallgatottnak új, a valóságtól eltérő válasz kigondolására, továbbá gyors kérdésekkel megakadályozható, hogy a kihallgatott újragondolja és rendezze a gondolatait a hazugsággal összefüggésben. A taktika akkor eredményes, ha a kihallgatott belebonyolódik a mondanivalóba, ellentmondásokba keveredik, vagy éppen elszólja magát.⁴⁴

Fontos, hogy az érintettek egy nyelvet beszéljenek, a kihallgatásnak alkalmazkodni kell a kihallgatott értelmi képességéhez, műveltségi szintjéhez, felfogóképességéhez és kifejezőmódjához. Ezen szakasznak igazodnia kell az adott helyzethez, nem csaphat át bizalmaskodásba és nem eredményezheti céltalanul és feleslegesen az eljárás elhúzódását. Ha szükséges, akkor a kérdést meg kell ismételni, pontosítani kell vagy olyan formában újra fogalmazni, amelyet a kihallgatott biztosan megért. A kihallgatás során csak olyan szavakat, jogi terminológiát szabad használni, amelyet a tanú biztosan megért, igazodik a szókincséhez.⁴⁵

3. A kihallgatás során feltett kérdések

A kérdésfeltevés joga hatalmat kölcsönöz annak, akit ez a jog megillet, mivel a kérdező van annak a hatalomnak a birtokában, hogy irányítsa a vallomást.⁴⁶ A nyomozati eljárás alkalmával a kihallgató általi kérdezés áll a kihallgatás középpontjában, azonban a bírósági tárgyalás alkalmával a bizonyítási eljárás vezetése, és e körben a tanúk kihallgatása, az általa meghatározott sorrendben a

---

⁴² uo. 787. oldal

⁴³ Bócz E. i.m. 788. oldal

⁴⁴ Bócz E. i.m. 780. oldal

⁴⁵ Bócz E. i.m. 773.-777. oldal.

⁴⁶ Törő Bianka i.m.

tanács elnökének feladata. A kérdés, illetőleg a kérdésfeltevés indítványozásának joga ezt követően illeti meg az eljárás többi résztvevőjét.⁴⁷

A fentiek alapján megállapítható, hogy a bizonyítási cselekmények sorrendjének meghatározása a tanács elnökének a feladata, ami egyben a lehetőség is számára, hogy a tanúk kihallgatásának sorrendjét meghatározza.

A kihallgatás befolyásolása tekintetében fontos körülmény a kihallgató személye, különösen a bírósági tárgyalás alkalmával, mivel a vád és a védelem is érdekelt abban, hogy az általuk kihallgatni indítványozott tanúk alátámasszák az álláspontjukat. Ennek érdekében gyakran alkalmaznak irányított kérdéseket, amelyek a válaszokat magukban foglalják, valamint befolyásoló kérdéseket.

A Be. a befolyás fogalmát nem adja meg. A Magyar Értelmező Kéziszótár szöszedete szerint a befolyásolás olyan hatás, amely valamilyen irányba térítő módon érvényesül. Ettől erősebb hatást jelent a szuggesztív.⁴⁸ A szuggesztív kérdéseknek az alábbi fokozatait lehet megkülönböztetni:⁴⁹

- A befolyásolástól leginkább mentesek az egyszerű kérdések, amelyek rendszerint a ki?, mit?, mikor?, hogyan? és hol? kérdőszavakkal kezdődnek.
- A választó kérdések, amelyekre igen vagy nem a válasz.
- Meghatározott feltételezést magában foglaló kérdés, például ha a vallomásban még nem volt szó nőről és a kérdés a nő ruhájának színére vonatkozik.
- A következményes kérdés: „Volt -e a képen szekrény?” Ezen kérdés csapdájában a tanúnak válaszolni a kell például a helyre, a színre... stb. vonatkozó kérdésekre is. Ezen esetben azonban még nagyobb jelentősége van annak, hogy a szóban forgó kérdést milyen környezetben, milyen kérdést követően teszik fel. Például azon kérdést követően, hogy „Volt -e a szobában szekrény?, amennyiben volt szekrény, azon kérdés, amely arra vonatkozik, hogy asztal volt -e benn, amikor a valóságban nem volt, erősen szuggesztív hatással van a tanúra, aki teljesen megbízik a kihallgatójában és ezáltal egyre jobban érzi a válaszkényszert a hozzá intézett kérdésekre.

---

⁴⁷ Fantoly Zsanett: A keresztkérdés és a felek általi kihallgatás a büntetőeljárásban, Jogtudományi Közlöny, 2008. évi 10. szám, 504. oldal

⁴⁸ Liziczay Sándor: A tanú fogalma Collega, 1999. évi 10. szám 20. oldal

⁴⁹ Tremmel F. i.m. 351. oldal.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a tanú kihallgatása esetén a kérdések magukban rejtik a szuggesztív veszélyt. Amint azt a dolgozatomban a későbbiekben bemutatandó kutatások is bizonyítják a tanú önkéntes előadásában kisebb a tévedés esélye, ezért az összefüggő előadás biztosításával a befolyásolás veszélye csökkenthető.

IV. A vallomás rögzítése és értékelése

1. A jegyzőkönyv

Megállapítható, hogy a legszakszerűbben és leghatékonyabban lefolytatott tanúkihallgatás sem tekinthető eredményesnek, ha az elhangzottakat nem rögzítették megfelelően. A tanú vallomásának megfelelő rögzítésével nyílik meg a lehetőség arra, hogy a vallomást ellenőrizzük, értékeljük és az eljárás későbbi szakaszában felhasználhassuk. A jegyzőkönyvnek objektíven, hiánytalanul és torzítás nélkül kell tartalmaznia minden lényeges körülményt, amely a kihallgatás során elhangzott.⁵⁰

A jegyzőkönyvezés tehát pontos, gondos és körültekintő munkát igényel, hiszen tükröznie kell a kihallgatás törvényes menetét, valamint az élıszavas előadásmód sajátosságait. Azonban még a leggondosabb eljárás esetén sem fogja a jegyzőkönyv hűen tükrözni az eredeti vallomás teljes információtartalmát. Ezért találó az a megfogalmazás, amely szerint a tanú kihallgatásakor készült jegyzőkönyv tulajdonképpen nem más, mint „a nyomozó tanúvallomása a tanúvallomásról”.⁵¹

A bizonyítás és a bizonyítékok lényege ismeretelméleti jellegű. A kihallgatás útján beszerzett tanúvallomások esetében tulajdonképpen kettős megismerési folyamatról van szó. Az elsődleges megismerési folyamat a tanú személyéhez kapcsolódik és középpontjában a kihallgatottnak a releváns körülményekről való tudomásszerzése áll. A második megismerési folyamat a kihallgató személyéhez kapcsolódik, ezért nyilvánvalóan befolyásolja az ő pszichikuma és környezete. A két megismerési folyamat két különálló személyhez kapcsolódik, és mindkét alany pszichikai jellemzője befolyásoló tényező. Ezen pszichikai folyamatoknak az általános törvényszerűségét nevezik „prizma

---

⁵⁰ Dr. Budai K. i.m. 86. oldal

⁵¹ Tremmel F. i.m. 343. oldal

- effektusnak”. Ez azt jelenti, hogy a külvilág eseményeit, jelenségeit mindenki a saját tudatának, személyiségének prizmáján keresztül ismeri meg.⁵²

Tekintettel arra, hogy az eljárás folyamán a később bekapcsolódó fórumok, így a nyomozati eljárás követően az ügyész, és a bíróság „papírokból dolgozik”. A jegyzőkönyvezési tapasztalataim alapján elmondhatom, hogy a legfontosabb elvárás, hogy a jegyzőkönyv tükrözze az eljárási szabályok megtartását, objektív módon rögzítsen minden elhangzott és a metakommunikáció szintjén felmerülő releváns körülményt. Erre tekintettel álláspontom szerint a jegyzőkönyvben fontos rögzített olyan körülményeket, mint például „ a tanú indulatosan”, vagy „hosszas gondolkodást követően” válaszol. A papírokból ismeretet szerző alanyok számára ugyanis csakis ezáltal lehet teljeskörű képet adni.

2. A vallomás értékelése

A kihallgatás utolsó mozzanata a tanúvallomás értékelése. A Be. 78. § (2) bekezdése a bizonyítékok értékelése körében rögzíti, hogy a bizonyítás eszközeinek és a bizonyítékoknak nincs törvényben előre meghatározott bizonyító ereje. A bíróság és az ügyész a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, és a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg. A tanúvallomás értékelésénél is kulcsszó a szubjektivitás, hiszen a tanú elmondása egy szemszögből ismerteti a történeteket, továbbá ezt meghaladóan figyelembe kell venni a dolgozatomban fentiek szerint ismertetett, a tanúvallomást befolyásoló körülményeket.

A tanúvallomás értékelésénél két fogalom játszik döntő szerepet: a hitelt érdemlőség és a szavahihetőség. Ennek tisztázása érdekében a tanúkihallgatás alkalmával mindenképpen ki kell deríteni, hogy a tanú miként jutott az elmondottak birtokába: közvetlenül tapasztalta vagy közvetett módon szerezte az információt. Ezeknek a körülményeknek a vizsgálata alapján jutunk ugyanis abba a helyzetbe, hogy a tanú által elmondottak hitelt érdemlősége, valamint a tanú szavahihetőségének tárgyában állást foglaljunk. Ezen két tényező együttes értékelése alapján határozhatjuk meg a bizonyítékok bizonyító erejét. A tanúvallomás értékelésénél elsődleges mérce a tartalmi koherencia, valamint a már rendelkezésre álló egyéb adatokhoz való viszonya. Az

---

⁵² Tremmel F. i.m. 344. oldal

ellenőrzést a kihallgatás folyamán folyamatosan kell végezni. A tárgyaláson elsődlegesen ez abban nyilvánul meg, hogy a tanú által korábban a nyomozati eljárásban, vagy akár a tárgyaláson tett vallomását összevetik az elmondottakkal és ellenőrzik az esetleges eltéréseket.⁵³ Az esetleges eltéréseket további kérdésekkel kell tisztázni és pontosítani.

Az értékelés tekintetében a bírói meggyőződés nem alapulhat kizárólag megérzésen. A bíróságnak a bizonyítékok logikus értékelésével kell meghatározni az egyes bizonyítékok bizonyító erejét, és a hitelesnek talált bizonyítékok alapján megállapítani az elbíráláshoz szükséges tényeket úgy, hogy közben fel kell oldania az egyes bizonyítékok közötti ellentmondásokat. Az a követelmény tehát, hogy a bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékokat egyenként és összefüggéseikben is értékelve, logikus és ésszerű indokokkal határozza meg, hogy mely bizonyítékok felelnek meg a valóságnak. Ezt követően a tényállást ezen elfogadott bizonyítékoknak megfelelően, a büntetőeljárás szabályait pontosan betartva, minden kétséget a vádlottak javára értékelve kell megállapítani.⁵⁴

A bíró szabadon dönti el, hogy melyek azok a vallomások, amelyeket igaznak fogad el és figyelembe vesz. Ezen kiválasztási műveletben azonban a bíró teljesen magára marad, hiszen erre a kérdésre nincs jogszabályi válasz, tehát ilyenkor a bíró a tapasztalatára és a pszichológiai érzékére támaszkodhat. A bíróság nagyon kevés esetben kéri tanúvallomások értékelése tekintetében pszichológus szakértő segítségét, hiszen ezek aránytalan többletköltségeket okoznának és az eljárások számottevő elhúzódását okozhatná, valamint a szakértő sem tudná kategorikusan kijelenteni, hogy egy adott tanú igazat mond vagy hazudik. A pszichológus szakértői vélemény célja a tanú érzelmeinek, személyiségstruktúrájának feltárása. A szakértő tehát például azon kérdésre tud válaszolni, hogy a tanú elmondása mennyire élményszerű, vagy történt -e manipuláció. Az élményszerűség vizsgálata alapján már a tanú szavahihetősége körében is tehetünk megállapításokat.⁵⁵

Allan Pease Testbeszéd című könyvében kutatási eredményekre alapítva leírja, hogy a kommunikáció során a nem verbális jelzéseknek ötször akkora a súlya, mint a verbális közlésnek.

---

⁵³ Katona G. i.m. 105. oldal

⁵⁴ Elek Balázs II. i.m.

⁵⁵ Varga Á. i.m. 94. oldal

Sőt, abban az esetben, ha a kettő ellentmond egymásnak, akkor az emberek hajlamosak inkább a non verbális közlésre támaszkodni és akár a verbális tartalmat teljesen figyelmen kívül hagyni.⁵⁶ A verbális hazugságtól függetlenül a testbeszéd mindig árulkodó, ezért lehet a ritkán hazudó embereket könnyebben rajtakapni. Fontos arra figyelni, hogy akármennyire meggyőzően hangzanak is a szavak, a hazugság pillanatában a test ellentmondó jelzéseket bocsát ki. Természetesen a gesztusok akarattal befolyásolhatóak, amely körben kettő módszer is rendelkezésre áll. Az egyik a gesztusok gyakorlása, amelyek során a hazugság közben a helyes mozdulatok érzetét keltik, azonban a módszer eredményességéhez hosszú gyakorlás szükséges. A másik lehetőség a gesztusok kizárása, azonban ez is roppant nehéz kihívás, hiszen szinte lehetetlen feladat annak elérése, hogy a testünk és különösen az arcunk semmilyen jelzést ne küldjön.⁵⁷

Kérdésként merülhet fel, hogy a bírói meggyőződés hogyan tükröződhet a bizonyítékértékelésben, hogyan lehet meggyőzően megindokolni a meggyőződést, ami esetleg ellentmond annak, amit a többi bizonyíték sugall. A határozatban sokkal egyszerűbben meg lehet indokolni egy döntést azzal, hogy a bizonyítékok zárt logikai rendszert alkotnak szemben a bíró szubjektív belső meggyőződésével, mivel előfordulhat, hogy a bíró meg van győződve arról, hogy a meghallgatott tanúk nem mondanak igazat, azonban ezen egymással összhangban levő vallomásokkal szemben csupán annyit tud ellenérvként felhozni, hogy nem hiszi el.⁵⁸

A fentiekre tekintettel fontos megállapítani, hogy a bírósági eljárásban a kihallgatás lehet sikeres, ha a bíró figyelembe tudja venni a pszichikai folyamatok sajátosságait, a kihallgatott egyéni tulajdonságaival, eljárási helyzetével, valamint az egyéb bizonyítékokkal összefüggésben. A tanúvallomás bizonyító súlyát, hitelérdemlőségét a bíróság akkor mérlegelheti helyesen, és következtetései akkor fogják a valóságnak megfelelően rekonstruálni a releváns jelenségeket, ha ismeri és ellenőrzi is azt a pszichikai folyamatot, amely a tanú tudatában a jelenség észlelésétől kezdődően az eljárás folyamán az erről szóló nyilatkozat megtételéig végbemegy.⁵⁹

---

⁵⁶ Pease, Allan: Testbeszéd, Sheldon Press, London, 1988., 19. oldal

⁵⁷ Pease i.m. 23 - 25. oldal

⁵⁸ Elek Balázs: A téves ténymegállapítás egyes pszichológiai aspektusai,

http://www.debreceinijogimuhely.hu/archivum/4_2006/a_teves_tenymegallapitas_egyes_pszichologiai_aspektusai/ (Továbbiakban: Elek Balázs II. i.m.)

⁵⁹ Elek Balázs II. i.m.

Hivatkozott irodalom:

1. Dr. Bócz Endre (szerk.): Kriminálisztika 1. - 2., BM Kiadó 2004.
2. Dr. Bócz Endre - Dr. Finszter Géza: Kriminálisztika joghallgatóknak Magyar Közlöny Lap - és Könyvkiadó Budapest, 2008.
3. Dr. Bócz Endre: Kriminálisztika a tárgyalóteremben Magyar Közlöny és Lap - és Könyvkiadó Budapest, 2008.
4. Boros János: Kriminálisztika és pszichológia In: Fenyvesi Cs. és Herke Cs. (szerk.): Tanulmányok Erdősy Emil professzor tiszteletére, PTE-ÁJK, Pécs, 2002.
5. Elek Balázs: A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen, 2008.
6. Katona Géza: Valós vagy valótlan? Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest, 1990.
7. Kertész Imre: A kihallgatási taktika lélektani alapjai, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest, 1965.
8. Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004.
9. Pease, Allan: Testbeszéd, Sheldon Press, London, 1988.
10. Schacter, Daniel L.: Az emlékezet hét bűne, HVG Kiadó Rt, Budapest, 2002.
11. Dr. habil Tremmel Flórián: Kihallgatás. In: Tremmel Flórián (szerk.): Kriminálisztika Tankönyv és Atlasz, Dialóg Campus Kiadó, Budapest - Pécs, 2005.
12. Varga Zoltán: A tanú a büntetőeljárásban Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009.

Hivatkozott folyóiratok:

1. Dr. Alföldi Ágnes Dóra: A vallomások megszerzésének nehézségei a büntetőeljárásban, Magyar Jog 2011. évi 12. szám
2. Boros János: A bűnözői profilalkotástól a tanúkihallgatásig: törekvések a mai kriminálpszichológiában, Magyar Pszichológiai Szemle 2003. évi (LVIII.) 2. szám
3. Dr. Budai Katalin: A gyanúsított és a tanú vallomásának jegyzőkönyvezéséről, Belügyi Szemle, 1984. évi 8. szám
4. Elek Balázs: Az életkor jelentősége a gyermekkorú tanúk kihallgatásakor a büntetőeljárásban Belügyi Szemle 2011. évi, 3. szám
5. Fantoly Zsanett: A keresztkérdés és a felek általi kihallgatás a büntetőeljárásban, Jogtudományi Közlöny, 2008. évi 10. szám
6. Király Réka Zsuzsa: Gyermek a tárgyalóteremben, Belügyi Szemle, 2002. évi 1. szám
7. Kulcsár Gabriella - Pásztor Attila: A gyermek - tanúvallomások információtartalmának torzulási lehetőségei, Rendészeti Szemle 2007. évi 5. szám
8. Makai Lajos: A gyermekkorú tanú kihallgatása a büntetőeljárásban Rendészeti Szemle, 2008. évi 7-8. szám 108. oldal
9. Mikolay Sándor: Kommunikációs technikák a kihallgatásban, Belügyi Szemle 1995. évi 7-8.szám
10. Liziczay Sándor: Tanútípusok a büntetőeljárásban I., Rendészeti Szemle 2007. évi 1. szám
11. Liziczay Sándor: Tanútípusok a büntetőeljárásban I., Rendészeti Szemle 2007. évi 2. szám
12. Liziczay Sándor: A tanú fogalma Collega, 1999. évi 10. szám
13. Répási Éva - Halász Erna - Király Ildikó: A kihallgatási technikák emlékezetre gyakorolt hatása: A szemtanú - emlékezet sérülékenységének bizonyítékai, Alkalmazott Pszichológia 2011. évi 4. szám
14. Varga Ágnes: A tanúvallomás szerepe a büntetőeljárásban, Rendészeti Szemle 2010. évi 3. szám

Hivatkozott internetes oldalak:

1. www.birosag.hu/allampolgaroknak/gyermekkozpontu-igazsagszolgalatas
2. Elek Balázs: A téves ténymegállapítás egyes pszichológiai aspektusai, http://www.debrecebijogimuhely.hu/archivum/4_2006/a_teves_tenymegallapitas_egyes_pszichologiai_aspektusai/
3. Finszter Géza: A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében, Budapest, 2005 - 2007., Letöltés helye: www.users.atw.hu/be/letoltes/Krimjegyzet.doc
4. Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok Szerk.: Dr. Lakatos János (Rendőrtiszti Főiskola Kriminalisztikai Tanszék, Budapest, 2005. http://rtk.uninke.hu/downloads/tanszekek/krimcs/krimi_alapism_j.pdf
5. Törő Bianka: A kérdezés jelentősége a tanúvallomás során (Továbbiakban: Törő B. i.m.) http://www.debrecebijogimuhely.hu/archivum/2_2010/a_kerdezes_jelentosege_a_tanuvallomas_soran/

Felhasznált irodalom, folyóiratok, internetes oldalak:

1. Baddeley, Alan: Az emberi emlékezet, Osiris Kiadó, Budapest, 2001.
2. Dr. Bócz Endre: A „keresztkérdés” rejtelméről I., Rendészeti Szemle, 2009. évi 5. szám
3. Dr. Bócz Endre: A „keresztkérdés” rejtelméről II., Rendészeti Szemle, 2009. évi 6. szám
4. Neuherz Pál: A sértett, a tanú és a gyanúsított kihallgatásának gyakorlati kérdései, Belügyi Szemle, 1997. évi 9. szám
5. Siket Zsuzsanna: Bűnhődés bűn nélkül - A kikényszerített elsajátított hamis vallomás, www.law.kltr.hu/jogimuhely/cikk_2009_07_01_siket.php
6. Dr. Szentmiklóssy-Szabó Boglárka: Gondolatok a gyermekkorú tanú kihallgatásának befolyásolhatóságáról, www.debrecebijogimuhely.hu/archivum/4_2011/gondolatok